

COMMISSIE VOOR BOEKHOUDKUNDIGE NORMEN

CBN-advies 2013/3 – De boekhoudkundige verwerking van step acquisitions

Advies van 20 februari 2013

I. Inleiding

1. In hetgeen volgt wenst de Commissie aan de hand van praktische voorbeelden te illustreren hoe zogenaamde step acquisitions dienen te worden verwerkt rekening houdend met de Belgische consolidatieprincipes.

Naar oordeel van de Commissie doen de voornaamste step acquisitions zich voor in een context waarbij de invloed van betekenis in een geassocieerde onderneming wordt verhoogd zodat deze ofwel een geassocieerde onderneming blijft, ofwel een integraal geconsolideerde dochteronderneming wordt.

Beide step acquisitions worden respectievelijk uitgewerkt in paragraaf II.A. Verhoging van belang in een geassocieerde onderneming die na de verhoging nog steeds een geassocieerde onderneming blijft en paragraaf II.B. Verhoging van belang in een geassocieerde onderneming die na de verhoging een integraal geconsolideerde dochteronderneming wordt.

II. Praktische uitwerking

A. Verhoging van belang in een geassocieerde onderneming die na de verhoging nog steeds een geassocieerde onderneming blijft

2. In de geconsolideerde jaarrekening worden deelnemingen in geassocieerde ondernemingen zoals gedefinieerd in artikel 12 van het Wetboek van vennootschappen, gewaardeerd door toepassing van de zogenaamde vermogensmutatiewaarde¹. Daarnaast wordt deze methode tevens toegepast voor dochterondernemingen waarover de consoliderende onderneming een controle in feite bezit en de opname als integraal geconsolideerde dochteronderneming zou indruisen tegen het principe van het getrouwe beeld² of omdat het going-concern principe niet meer kan gejustifieerd worden³.

¹ Art. 134, 3° koninklijk besluit van 30 januari 2001 tot uitvoering van het Wetboek van vennootschappen (hierna: KB W.Venn.

² Art. 108 en 110 KB. W.Venn.

³ Art. 109 en 110 KB. W.Venn.

Voor gemeenschappelijke dochterondernemingen waarvan het bedrijf niet nauw geïntegreerd is in het bedrijf van de onderneming die over gezamenlijke controle beschikt, kan tevens de vermogensmutatiemethode gehanteerd worden⁴.

3. Artikel 152, § 1 en 2 van het KB W. Venn. stelt dat in de geconsolideerde balans de boekwaarde van een deelneming wordt vervangen door het deel van het eigen vermogen van de betrokken vennootschap, inclusief het resultaat van het boekjaar.

In de resultatenrekening wordt het aandeel in het resultaat geboekt in plaats van de dividenden verbonden aan deze deelneming⁵. Op de balans wordt dit aandeel geboekt in de reserves.

Derhalve wordt deze consolidatiemethode ook vaak omschreven als *one-line consolidation*⁶, daar slechts één bedrag, op één lijn gerapporteerd wordt in de geconsolideerde balans van de aandeelhouder. Met betrekking tot het resultaat van de onderneming wordt evenzo slechts één bedrag, op één lijn, gerapporteerd in de resultatenrekening.

De waarde waaraan de deelneming in de geconsolideerde jaarrekening is opgenomen wordt jaarlijks aangepast, gelet op de wijzigingen van het ene boekjaar op het andere van het eigen vermogen van de betrokken vennootschap, en wordt verminderd met het bedrag van de toegekende dividenden.

Indien binnen de groep geen uniforme waarderingsregels worden toegepast voor de waardering van de activa en passiva van de geassocieerde onderneming dienen deze conform artikel 152, § 2, tweede lid KB. W.Venn. opnieuw te worden gewaardeerd volgens de groepswaarderingregels. Indien dit praktisch onmogelijk is zal een passende toelichting in de geconsolideerde jaarrekening hieromtrent dienen te worden verstrekt.

Daarnaast dienen tevens de resultaten van verrichtingen tussen de consoliderende vennootschap en de geassocieerde ondernemingen te worden geëlimineerd voor zover deze informatie beschikbaar is⁷.

4. De Commissie is van oordeel dat de stapsgewijze verwerving van een geassocieerde onderneming boekhoudkundig telkens moet worden verwerkt als opeenvolgende afzonderlijke transacties. Dit impliceert dat een eventueel positief of negatief consolidatieverschil per transactie zal dienen te worden bepaald.

In tegenstelling tot de integrale consolidatiemethode, dient conform artikel 152, § 3 KB W.Venn. het eerste consolidatieverschil slechts aan de betrokken actief- en passiefbestanddelen van de geassocieerde onderneming te worden toegewezen voor zover dit mogelijk is⁸. Artikel 140, eerste lid van hetzelfde KB, stelt dat bij toepassing van de integrale consolidatiemethode, dit eerste consolidatieverschil zoveel mogelijk moet worden toegewezen aan onderliggende activa- en passivabestanddelen.

⁴ Art. 9, W.Venn. en art. 134, laatste lid KB. W.Venn.

⁵ Art. 155, § 1 KB. W.Venn.

⁶ S. PLATEAU en G. VAN HERCK, *Handboek consolidatie IFRS en BGAAP*, Leuven, ACCO, 2009, 182.

⁷ Art. 155, § 2, tweede lid KB W. Venn.

⁸ Het is immers perfect denkbaar dat de consoliderende onderneming niet over voldoende gedetailleerde informatie beschikt om een dergelijke toewijzing getrouw te kunnen doorvoeren.

Voorbeeld 1

5. In het jaar 2011 verwerft onderneming ABC een belang van 20 % in onderneming DEF. Op het ogenblik van deze verwerving beoordeelt onderneming ABC dat ze op basis van deze 20 % een invloed van betekenis heeft in onderneming DEF.

De kostprijs van de initiële verwerving bedraagt 200; de netto-activa van de geassocieerde onderneming DEF bedragen 600.

Dit impliceert dat op acquisitiedatum in de geconsolideerde jaarrekening volgend positief consolidatieverschil dient te worden erkend:

Investering 1	200
Aandeel in netto-activa	<u>120</u> (600 x 20 %)
Positief consolidatieverschil	80

Deze verwerving wordt als volgt verwerkt in de geconsolideerde jaarrekening:

Vennootschappen waarop vermogensmutatiemethode is toegepast [<i>Balans</i>]	120	
Positieve consolidatieverschillen [<i>Balans</i>]	80	
aan Deelnemingen in ondernemingen waarmee een deelnemings- verhouding bestaat [<i>Balans</i>]		200

Daarnaast wordt het positieve consolidatieverschil over 5 jaar afgeschreven:

Afschrijvingen op positieve consolidatieverschillen [<i>Resultatenrekening</i>]	16	
aan Geboekte afschrijvingen op consolidatieverschillen [<i>Balans</i>]		16
Overgedragen winst – lopend boekjaar [<i>Balans</i>]	16	
aan Over te dragen winst [<i>Resultatenrekening</i>]		16

In 2012, één jaar na de initiële verwerving, verhoogt de onderneming ABC haar belang in de geassocieerde onderneming DEF met 10 %. Ze betaalt hiervoor 100 daar waar de netto-activa op het ogenblik van deze bijkomende verwerving 800 bedragen.

Dit impliceert dat op de tweede acquisitiedatum in de geconsolideerde jaarrekening volgend positief consolidatieverschil dient te worden erkend:

Investering 2	100
Aandeel in netto-activa	<u>80</u> (800 x 10 %)
Positief consolidatieverschil	20

Deze bijkomende verwerving wordt als volgt verwerkt in de geconsolideerde jaarrekening:

Vennootschappen waarop vermogensmutatiemethode is toegepast [<i>Balans</i>]	80	
Positieve consolidatieverschillen [<i>Balans</i>]	20	
aan Deelnemingen in ondernemingen waarmee een deelnemings- verhouding bestaat [<i>Balans</i>]		100

Daarnaast wordt het positieve consolidatieverschil over 5 jaar afgeschreven:

Afschrijvingen op positieve consolidatieverschillen [<i>Resultatenrekening</i>]	4	
aan Geboekte afschrijvingen op consolidatieverschillen [<i>Balans</i>]		4
Overgedragen winst – lopend boekjaar [<i>Balans</i>]	4	
aan Over te dragen winst [<i>Resultatenrekening</i>]		4

Het positieve consolidatieverschil, dat werd erkend n.a.v. de initiële verwerving, dient tevens verder te worden afgeschreven in 2012.

Samengevat kan worden gesteld dat op het einde van het boekjaar 2012 de geconsolideerde jaarrekening van ABC met betrekking tot haar belang in geassocieerde onderneming DEF, als volgt kan worden weergegeven:

	Investering 1	Investering 2	Σ	
Positieve consolidatieverschillen - Aanschaffingswaarde [<i>Balans</i>]	80	20	100	
Afschrijvingen op positieve consolidatieverschillen [<i>Balans</i>]				
	2011	16	16	
	2012	16	4	20
Netto boekwaarde positieve consolidatieverschillen [<i>Balans</i>]				
	2011	64	64	
	2012	48	16	64

B. Verhoging van belang in een geassocieerde onderneming, die na de verhoging een integraal geconsolideerde dochteronderneming wordt

6. De overgang van een geassocieerde onderneming naar een integraal geconsolideerde dochteronderneming impliceert de overgang van de vermogensmutatiemethode naar de integrale consolidatiemethode.

In de geconsolideerde balans vindt er een boekhoudkundige compensatie plaats tussen de boekwaarde van de aandelen van de vennootschap waarover de moederonderneming controle heeft en het respectievelijk belang in het eigen vermogen van de betrokken dochteronderneming⁹.

Hierbij hanteert de Commissie tevens het uitgangspunt zoals uiteengezet onder randnummer 4. Dit impliceert weliswaar dat op het ogenblik van de verwerving van de controle de eerste verwerving

⁹ Art. 137 KB W.Venn.

tevens volgens de integrale methode dient te worden verwerkt i.p.v. volgens de vermogensmutatiemethode¹⁰.

De regels inzake boeking en verwerking van de verschillen na toepassing van de vermogensmutatiemethode (zie artikel 152, § 3 t.e.m. 5 KB W.Venn.) zijn analoog aan deze die de integrale consolidatie beheersen in verband met de consolidatieverschillen. Toch is er weliswaar een belangrijke nuance¹¹. Bij de vermogensmutatie geldt immers: "Voorzover het verschil tussen de boekwaarde van de deelneming en de hiermee overeenstemmende fractie van het eigen vermogen, kan worden toegerekend aan identificeerbare actief- of passiefbestanddelen van de betrokken vennootschap..."; bij de integrale methode wordt de toerekening als volgt omschreven: "Het verschil uit deze compensatie wordt zoveel mogelijk toegerekend..."¹² Op de balans wordt het verschil dat overblijft geboekt in de rubriek consolidatieverschillen.

7. Bij een step acquisition is het derhalve perfect denkbaar dat de consolidatieverschillen uit de eerste verwerving, en deze uit de verwerving om tot controle over te gaan, anders werden verwerkt. Het boekhoudrecht laat immers uitschijnen dat de consolidatieverschillen bij geassocieerde ondernemingen in mindere mate moeten worden toegewezen aan de onderliggende activa- en passivabestanddelen dan bij integraal geconsolideerde dochterondernemingen omdat de consoliderende onderneming niet altijd over de noodzakelijke informatie zal beschikken om een dergelijke toewijzing getrouw te kunnen doorvoeren

De Commissie is de mening toegedaan dat het mogelijk moet zijn om, in het kader van een step acquisition, het initiële consolidatieverschil te herevalueren om de toewijzing naar onderliggende activa-en passivabestanddelen te harmoniseren met de toewijzingsmethodiek van een latere verwerving die leidt tot integrale consolidatie¹³.

Voorbeeld 2

8. De onderneming TTT verwerft op 1 januari 2011 een belang van 30 % in de onderneming UUU voor 5.000. De balans van onderneming UUU is op acquisitiedatum als volgt:

Balans UUU op 1 januari 2011			
Gebouwen	4.000	Kapitaal	6.000
Vorderingen	3.000	Reserves	3.000
Liquide middelen	2.000		
	<u>9.000</u>		<u>9.000</u>

¹⁰ P. DUFILS, C. LOPATER, L.SIJELMASSI, S.CREN en C. SAINT JEAN, *Comptes consolidés*, Levallois, Editions Francis Lefebvre, 2002, 505-507.

¹¹ S. PLATEAU en G. VAN HERCK, *Handboek consolidatie IFRS en BGAAP*, Leuven, ACCO, 2009, 182.

¹² Art. 140 KB W.Venn.

¹³ Dit zou ertoe kunnen leiden dat een initiële goodwill of badwill door toedoen van de step acquisition moet worden aangepast. De assumpties dewelke op initiële verwervingsdatum werden gemaakt kunnen immers significant verschillen van deze op het ogenblik van de additionele verwerving. De Commissie meent dan ook dat als gevolg van deze gewijzigde omstandigheden de initiële goodwill of badwill van de betrokken entiteit moet worden gecorrigeerd.

De verwerving van de initiële 30 % wordt als volgt verwerkt in de geconsolideerde balans van TTT:

Investering 1	5.000
Aandeel in netto-activa	<u>2.700</u> (9.000 x 30 %)
Positief consolidatieverschil	2.300

Voor de boekhoudkundige verwerking in de geconsolideerde balans van onderneming TTT verwijzen we naar voorbeeld 1 (randnummer 5).

Het resultaat van het boekjaar, afgesloten op 31 december 2011, ten belope van 5.000 werd integraal aan de reserves toegevoegd, hetgeen leidt tot volgende balans per 31 december 2011:

Balans UUU op 31 december 2011			
Gebouwen	4.000	Kapitaal	6.000
Vorderingen	3.000	Reserves	8.000
Liquide middelen	7.000		
	<u>14.000</u>		<u>14.000</u>

Op 1 januari 2012 verwerft TTT een bijkomend belang in UUU van 40 % voor een bedrag van 8.000.

Investering 2	8.000
Aandeel in netto-activa	<u>5.600</u> (14.000 x 40 %)
Positief consolidatieverschil	2.400

Een schematisch overzicht van de boekhoudkundige verwerking per 1 januari 2012 wordt weergegeven in *tabel 1*.

	Moeder TTT	Dochter UUU	Eerste Consolidatie		Afschr. Goodwill 1		Step-up		Belangen van derden		TOTAAL
			Debet	Credit	Debet	Credit	Debet	Credit	Debet	Credit	
Goodwill			2.300			460	2.400				4.240
Gebouwen		4.000									4.000
Deelnemingen	13.000			5.000				8.000			0
Vorderingen	2.000	3.000									5.000
Liquide middelen	4.000	7.000									11.000
Totaal activa	<u>19.000</u>	<u>14.000</u>									<u>24.240</u>
Kapitaal	11.000	6.000	1.800				2.400		1.800		11.000
Reserves	8.000	8.000	900		460		3.200		2.400		9.040
Belangen van derden										4.200	4.200
Totaal passiva	<u>19.000</u>	<u>14.000</u>	<u>5.000</u>	<u>5.000</u>	<u>460</u>	<u>460</u>	<u>8.000</u>	<u>8.000</u>	<u>4.200</u>	<u>4.200</u>	<u>24.240</u>

Tabel 1

Per 1 januari 2012 dienen volgende consolidatieboekingen te worden doorgevoerd als gevolg van de step acquisition:

Investering 1 – Uitboeking van de statutaire participatie + erkenning positief consolidatieverschil

Kapitaal [<i>Balans</i>]	1.800	
Reserves [<i>Balans</i>]	900	
Positieve consolidatieverschillen [<i>Balans</i>]	2.300	
aan Deelnemingen in verbonden ondernemingen [<i>Balans</i>]		5.000

Investering 1 – Afschrijving initiële goodwill (2.300 over 5 jaar)

Reserves [<i>Balans</i>]	460	
aan Geboekte afschrijvingen op consolidatieverschillen [<i>Balans</i>]		460

Investering 2 – Uitboeking van de statutaire participatie + erkenning positief consolidatieverschil

Kapitaal [<i>Balans</i>]	2.400	
Reserves [<i>Balans</i>]	1.800	
Positieve consolidatieverschillen [<i>Balans</i>]	2.400	
aan Deelnemingen in verbonden ondernemingen [<i>Balans</i>]		8.000

Investering 1 & 2 – Toewijzing aan de belangen van derden (30 % van de netto-activa van UUU)

Kapitaal [<i>Balans</i>]	1.800	
Reserves [<i>Balans</i>]	2.400	
Aan Belangen van derden [<i>Balans</i>]		4.200